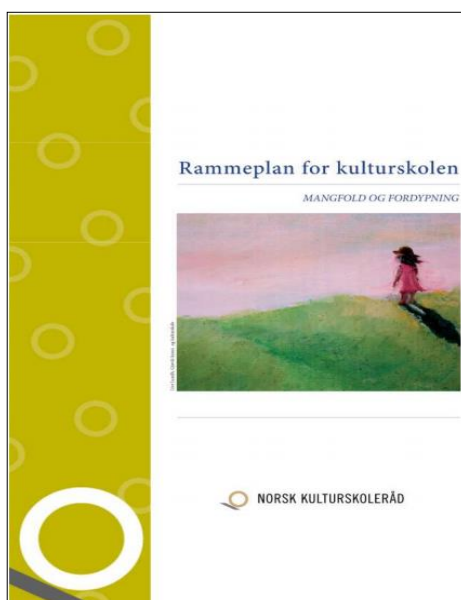

Kapittel 3 i «Mangfold og fordypning» - rammeplan for kulturskolen»

Fagplan Sirkus Høringsutkast desember 2016

3.7. Fagplan sirkus	4
3.7.1. Sirkus i kulturskolen	4
3.7.2. Overordna mål	7
3.7.3. Faghjul	8
3.7.4 Læringsmål	10
3.7.5. Innhold	15
3.7.6. Arbeidsform og organisering	18
3.7.7. Vurdering for læring	21
3.7.8. Lokaler og utstyr.....	23

Fagplan sirkus

Høringsutkast november 2016

Bakgrunn:

Rammeplan for kulturskolen kapittel 1 og 2 ble vedtatt på Norsk kulturskoleråds landsmøte i 2014. Rammeplanens kapittel 3, med fem av kulturskolens fag, ble ferdigstilt i september 2016.

Som bakgrunn for lesing av fagplan sirkus bør følgende leses:

Rammeplan for kulturskolen:

Innledningen, kapittel 1, 2 og kapittel 3.1 med underkapitler

[Dette finner du her](#)

3.7. Fagplan sirkus

3.7.1. Sirkus i kulturskolen

Mange forbinder sirkus med det tradisjonelle sirkuset, telt, sagmugg og elefanter. I dag er sirkus mye mer. Sirkus er et kulturfenomen forankret i tid og sted og er et av de nyere fagene i kulturskolen.

På 1970-tallet startet utviklingen av sirkuskunsten som i dag betegnes som nysirkus eller samtidssirkus. Siden da har sirkus utviklet seg til en kunstform som kan anta mange former. Sirkus kan være lek, rekreasjon, pedagogisk praksis eller et yrke, og er underholdning både som tradisjonelt sirkus og i det moderne kunstsirkuset. Vi velger i denne fagplanen å omtale all sirkuskunst, moderne som tradisjonell, som *sirkus*.

Kjernen i kulturskolens sirkusopplæring er teknisk trening i de ulike sirkusdisipliner som den enkelte kulturskole kan tilby. Sirkus i kulturskolen er ofte sentrert rundt de arketyperiske sirkusfagene akrobatikk, balanse, sjonglering og uttrykk på scenen. Samarbeid er også en viktig komponent i sirkus, og samarbeidet mellom elev og lærer og elev og elev er tett. I nært samarbeid med andre kan man bli konfrontert med seg selv på en ny måte. I sirkusundervisningen kan man gjennom samarbeid få hverandre til å vokse og i fellesskapet oppleve å bli noe mer enn det man er alene. Å utøve sirkus er i tillegg til å ha sin kunstneriske egenverdi, en kilde til mestring, selvinnsikt, erkjennelse og samhandling; kort sagt en vei til danning.

Sirkus har mulighet til å tilby elevene et bredt repertoar av trening, og kan inneholde opplæring i ulike former for bakke- og luftakrobatikk, som trapes, tissue, tau etc., balanseferdigheter som linedans, stylder, rola-bola og handstående eller sjonglering med slør, baller, ringer, kjepler og diabolosom noen av eksemplene.

Det er et mål at sirkus i kulturskolen skal bidra til at eleven får utnyttet sitt potensial så godt som overhodet mulig. Sirkus i kulturskolen vil kunne stimulere de som har spesielle forutsetninger for sirkus og lede disse inn på passende profesjonsutdanning. Møtet med sirkus i kulturskolen og med høyt kvalifiserte sirkuslærere/artister er den viktigste og største arenaen for barn og unges dannelse gjennom faget i Norge. Sirkus i kulturskolen er derfor av stor betydning for at disse skal kunne se for seg en mulighet til å ta videre sirkusutdanning i utlandet.

Sirkus er bevegelse, og alle har et potensiale for å kunne utøve sirkus. Individuelt tilpasset opplæring og det å se den enkelte elev er kjernen i sirkusfaget. Både for lærer og elev vil sentrale handlinger være å dele kunnskap og ferdigheter, observere og lytte, støtte hverandre, gi tilbakemeldinger, og dele troen på at alt er mulig.

Sirkus er et kunstoffag med fokus på utøvende handlinger, og møtet med publikum er viktig. Sirkus er scenekunst, og det er et mål at alle skal opptre for et publikum. Mangfoldet innenfor sirkusfaget vil likevel gi mestringsmuligheter for alle.

Et mål med sirkus i kulturskolen er at eleven skal være en medvirkende og aktiv deltager i egen og gruppas læringsprosess. I møte med kulturskolens breddeprogram, kjerneprogram og fordypningsprogram vil elevene få tilgang til de mange mulighetene sirkusfaget har å by på.

Sirkus som scenekunst

Det moderne sirkuset som gjerne utøves i kulturskolene er en tverrfaglig kunstform som bygger på et møte mellom ulike kunstuttrykk. En som sjonglerer driver ikke automatisk med sirkus, men i møte med musikk, dans/bevegelse og scenisk uttrykk kan sjongløren skape sirkus. Artister fra ulike sirkusdisipliner velger på tross av ulike uttrykk, å være en del av samme kunstneriske prosess. Trapeuskunst er like forskjellig fra sjonglering som det å spille cello er fra å spille trommer.

Sirkus i samtid og fremtid

Sirkuselevne vil være fremtidens sirkusartister, sirkuslærere, produsenter, regissører og publikummere. Sirkusopplæringen gir gode betingelser for fremtiden ved å gi elevene kunnskap og erfaring som de kan ta med seg og ha nytte og glede av hele livet.

Sirkus i kulturskolene vil være en viktig arena for å utvikle sirkus som scenekunst i Norge.

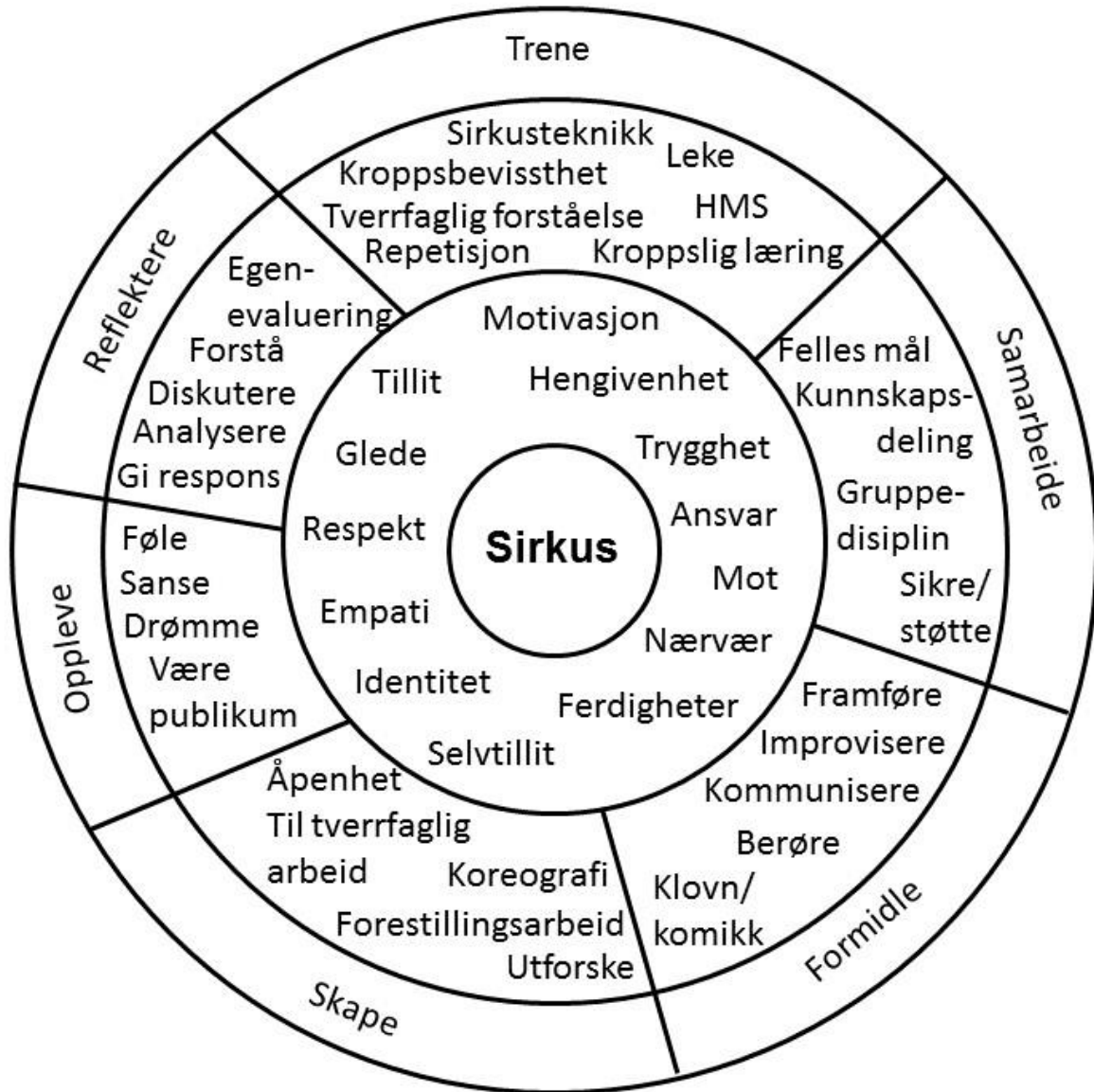
3.7.2. Overordna mål

Gjennom arbeidet med sirkus skal elevene

- møte ulike sirkusdisipliner og utvikle kunnskap og ferdigheter i disse i samsvar med eget/gruppens ambisjonsnivå
- utvikle kunnskap gjennom å arbeide selvstendig og gjennom å samarbeide
- lære seg å bruke sirkus som kommunikasjons- og uttrykksmiddel
- oppleve mestringsglede og positiv egenutvikling
- utvikle et sunt og godt forhold til egen kropp, samt bevissthet rundt egen helse og treningsglede
- lære å bli et godt sirkuspublikum
- få muligheter til fordypning for å kunne danne et grunnlag for videregående og høyere utdanning i sirkus
- bli ressurspersoner innenfor sirkus og i kulturlivet for øvrig

3.7.3. Faghjul

Situasjons- og kulturkontekst

Situasjons- og kulturkontekst

Faghjul - sirkus som uttryksmiddel

Faghjulet viser sirkus som uttryksmiddel.

Den ytterste sirkelen viser seks overordnede handlinger: Samarbeide, formidle, skape, oppleve, reflektere og trene.

Den nest ytterste sirkelen viser fokuserte handlinger i undervisningen med aktiviteter som en kan benytte seg av for å gjøre sirkus tilgjengelig for elevene.

Den nest innerste sirkelen viser forutsetninger for og virkninger av sirkusundervisning.

Faghjulet må forstås i lys av ulike kontekster som opplæringa er en del av. Kultur- og situasjonskontekster er derfor plassert utenfor selve hjulet.

Kulturkonteksten angir det som er rundt situasjonen. Her kommer sjangrer, koder, normer, tradisjoner, framføringspraksiser, læringsmål og kulturelt mangfold inn.

Situasjonskonteksten er den konkrete situasjonen her og nå. Den tar hensyn til elevforutsetningene, relasjonene i gruppa, publikummet. Ulike situasjonskontekster vil anspore til ulike sceniske uttrykk og aktiviteter. Læreren skaper forbindelse mellom opplæringssituasjonen og relevante kulturaspekter.

3.7.4. Læringsmål

Nedenfor beskrives de tre programmene med læringsmål og forventninger til læreren. Læringsmålene er generelle på tvers av de spesifikke sirkusdisiplinene. Sirkusfaget består av så mange ulike disipliner at sirkusfagplanen ikke definerer læringsmålene i utviklingsfaser. Det vil være behov for å utvikle lokale fagplaner som konkretiserer og implementerer læringsmålene inn i faglig progresjon relatert til alder og nivå. Dette utviklingsarbeidet gjøres kommunalt eller interkommunalt ut fra skolens størrelse, disipliner skolen tilbyr, rammefaktorer og organisering.

Breddeprogrammet

Breddeprogrammet er vanligvis elevenes første møte med sirkusfaget i kulturskolen. Breddeprogrammet kan bestå av prosjektbaserte kurs eller være elevenes begynnelse på et lengre kulturskoleløp og veien inn i kjerneprogrammet. Breddeprogrammet kan tilbys på mange måter, det kan være tidsavgrensede kurs, innføringskurs, sirkus som integreringsprosjekt eller sirkus for barn med ulike spesielle behov også kalt *social circus*. Barn med spesielle behov kan i mange tilfeller også gå i en ordinær sirkusklasse, men da er det gjerne behov for en ekstra lærer til å følge opp disse.

I breddeprogrammet får elevene erfare ulike sirkusdisipliner og øve kroppslige ferdigheter i kjernefagene akrobatikk, balanse, sjonglering og uttrykk på scenen.

Opplæringen i breddeprogrammet er lekbasert med fokus på samarbeid og gruppearbeid. Sirkus er tverrfaglig og opplæringen vil inneholde innslag av de andre kulturskolefagene.

Breddeprogrammet kan også inneholde kursprogram som kan fungere som støtte eller tilleggsundervisning for elevene i kjerneprogrammet.

Breddeprogrammet tilpasses den enkelte kulturskole ut fra lærerkompetanse, lokaler og utstyr.

Forventninger til læreren

- skaper et godt læringsmiljø gjennom å vise respekt, nysgjerrighet og engasjement overfor elever og kolleger
- tilrettelegger sirkusundervisningen til elevenes alder og nivå
- forbereder elever som ønsker å gå videre i kjerneprogrammet
- utøver helse, miljø og sikkerhet i henhold til aktivitet
- skal være oppdatert, selv oppleve glede av sirkus og være i faglig utvikling

Læringsmål

Eleven

- kan grunnleggende sirkusteknikk
- kan forberede seg til trening, varme opp, tøye ut og ta vare på kroppen sin
- kan samarbeide og være del av et sosialt fellesskap
- viser respekt for medelever og lærer
- kan formidle foran et publikum
- opplever å få og kan gi respons til medelever
 - viser vilje, mot, konsentrasjon og engasjement til å prøve nye ting
 - opplever trygghet, mestring og glede

Kjerneprogrammet

Kjerneprogrammet følger primært etter introduksjonen i breddeprogrammet, men noen elever vil også kunne begynne direkte i kjerneprogrammet. Her går de sirkuselevne som ønsker å trene mer målrettet, møte flere sirkusdisipliner og få dypere kunstnerisk kompetanse.

Selv om sirkuselevne gjerne trener i store grupper, må undervisningen nøye tilpasses den enkelte elev. Individuell veiledning er en nødvendighet for å imøtekomme elevenes utviklingsbehov og for å styrke deres kompetanse innenfor

sirkusfagets disipliner. Kjerneprogrammet kan gjerne ha aldersblandede grupper og heller være basert på sirkusteknisk nivå, motivasjon og ambisjoner. Ulike pardisipliner innenfor sirkus kan få bedre utviklingsmuligheter med aldersblandede grupper.

Kjerneprogrammet skal kunne rekruttere elever til fordypningsprogrammet og samtidig forberede elever for det estetiske programfaget sirkus i videregående skole (bla. Sverige) og høyere sirkusfaglig utdanning.

Forventninger til læreren

- lytter og tar hensyn til elevmedvirkning
- tilrettelegger passende undervisning for den enkelte elev
- vektlegger samarbeid og et godt treningsmiljø
- vektlegger elevens egenvurdering og refleksjon
- skal være oppdatert og søkende og lære seg nye triks og sirkusdisipliner
- samarbeider med andre lærere om å skape forestillinger og vektlegger tverrfaglighet

Læringsmål

Eleven

- får dedikasjon og iver for å lære sirkus
- forstår viktigheten av egentrening og det å møte forberedt til timen
- opplever sirkusteknisk utvikling som følge av en tydelig faglig progresjon
- har utviklet treningsdisiplin og fordyper seg i en selvvalgt sirkusteknikk
- trener styrke, uttøying og andre sirkusdisipliner som det er mulig å trene hjemme
- kan jobbe selvstendig og evaluere seg selv og andre
- har trening i å opptre foran et publikum
- samarbeider med medelever i trening og forestillingsarbeid
- kan bruke sine kreative evner i arbeidet med å skape en koreografi
- kan samtale om sirkus og sirkustrening

Fordypningsprogrammet

Dette er et tilbud for de elevene som ønsker å satse ekstra på sirkus og har særlige forutsetninger. Noen av disse elevene ser for seg å søke seg inn på sirkusutdanning på videregående skole, universitet- og høyskolenivå. Undervisningstilbudet skal være vesentlig forsterket med hensyn til innhold og omfang i forhold til kjerneprogrammet.

Fordypningsprogrammet har opptakskrav som fastsettes av den enkelte kulturskole. Elevene som begynner i fordypningsprogrammet har funnet og valgt sin sirkusdisiplin.

Elevene i fordypningsprogrammet vil lære både å utvikle solonummer og gruppenummer. På fordypning kan det å utvikle sin egen forestilling, der sirkuselevne er ansvarlige for alle sider ved produksjonen være sentralt.

I fordypningsprogrammet er det viktig at tverrfagligheten i sirkus kommer enda tydeligere fram og programmet bør kunne introdusere elevene for tilleggsundervisning i dans, teater og musikk, manusarbeid, kostyme, sminke og scenografi.

Forventninger til læreren

- tilrettelegger og veileder læring og utvikling på høyt faglig, sirkusteknisk og kunstnerisk nivå både individuelt og i gruppen
- utvikler stadig seg selv og egen kompetanse
- gir næring til elevenes selvstendighet, disiplin og struktur
- er oppdatert på nye svingninger i sirkusverdenen og introduserer elevene for nye disipliner og elementer
- tilrettelegger for tverrfaglig samarbeid med andre enheter og lærere på skolen og andre deler av kulturlivet

Læringsmål

Eleven

- er et godt forbilde for andre elever
- har utviklet sirkustekniske ferdigheter på høyt nivå og et personlig uttrykk
- har forståelse for sirkus som en tverrfaglig kunstform der alt er mulig
- er åpen og undrende i kunstneriske prosesser og deltar aktivt i skapende arbeid
- viser bevissthet for bruk av rom, tekst, musikk/lyd og karakterarbeid i arbeidet med sceniske uttrykk
- har opptrådt med sirkus på ulike scener og i ulike sammenhenger
- har erfaring med utvikling av både solo- og gruppenummer
- deltar aktivt i forestillingsprosessen
- tar del i dialoger, er aktiv i responsgivning, samt i vurdering av prosesser og produkter
- kan uttrykke seg velartikulert om sirkus og sirkusteknikker
- skal utøve helse, miljø og sikkerhet i henhold til aktivitet
- er forberedt til opptaksprøver og videregående studier

3.7.5. Innhold

Innholdet handler om undervisningens hva; her om sirkusets ulike tradisjoner, sceniske sjangrer og sirkustekniske disipliner.

Innholdet i undervisningen bør knyttes til barn og unges verdensanskuelse. Læreren skal fokusere på elevenes medvirkning, anerkjenne barns og unges syn på verden og slik gi de en mulighet til å uttrykke egne følelser gjennom sirkus.

Å utøve sirkus er som å være et helt orkester. Noen kan spille på mange ulike instrumenter, mens andre er spesialister på sitt. Det finnes svært mange sirkusdisipliner og disse er svært ulike. Alle disse disiplinene kan utøves alene eller i grupper. En enkelt kulturskole kan undervise det antall sirkusdisipliner de har utstyr og kompetanse til å dele, og stadig søke å utvide sin kompetanse, eller man kan også velge å avgrense sirkustilbudet til noen få disipliner.

Eksempler på sirkusdisipliner:

Akrobatikk: Gulvakrobatikk, partnerakrobatikk, pyramider, danseakrobatikk, contorsion, kinesisk påle, trampoline og tumbling.

Luftakrobatikk: Tau, tisse, trapes, sling, ring, kube, straps og cloud swing.

Balanse: Linedans, håndstående, stylter, enhjulssyssel, balanse på rola, ball, stige og stol.

Sjonglering: med slør, baller, ringer, kjegler, diabolo, flowerstick, devilstick, tallerken, poj, vimpler, stav, rokkering, sigarbokser, hatter, fotsjonglering (med baller, rør, hverandre), og ildsjonglering.

Uttrykk på scenen: Scenefremføring, klovn, mime og improvisasjon.

Å trene og utøve sirkus

Fysisk trening

Trening er mange repetisjoner. I sirkus er repetisjon av øvelser en sentral faktor for å utvikle og beholde sirkustekniske ferdigheter. Variasjon i treningen er viktig for å utvikle en god balanse mellom muskulatur, fleksibilitet og koordinative egenskaper i tillegg til å bidra til å drive treningen fremover og evne å se nye muligheter.

Mental trening

Det handler om å ha en positiv innstilling, og se at *alt er mulig*, å våge å sette seg et klart mål og ta tålmodigheten til hjelp for å nå dette. Å tørre å mislykkes vil åpne opp for nye muligheter, slik kan man lære av sine feil. Dette gjelder både i trening og i den skapende prosessen. Elevens motivasjon for å lære er selve drivkraften i sirkusundervisningen.

Kropp

I trening og utøving av sirkus vil eleven opparbeide kroppsbevissthet, lære å automatisere bevegelser og være bevisst på hva kroppen kan tåle. Eleven vil opparbeide bevissthet relatert til egen kropp i forhold til rom, tid og sted. Eleven vil også øve å kunne se seg selv fra et ytre perspektiv, og vil få kunnskap om å ta vare på kroppen gjennom å trene styrke, tøyelighet, og å opprettholde ferdighetene innenfor sine sirkusdisipliner. Godt kosthold og nok restituering er viktig for sirkuseleven.

Gjennom trening og utøving, vil eleven lære å se sammenhengen mellom bevegelsesprinsipp, og overføring av kunnskap i ulike sirkusdisipliner.

Sirkuslæreren skal være bevisst på barne- og ungdomskroppens sårbarhet. I kroppslige læreprosesser jobber man med selvet, både kroppsbilde og selvbylde hos den enkelte blir berørt. Når man modellerer kroppen gjennom sirkus så, modelleres også den enkeltes eksistensielle og psykiske jeg.

Uttrykke

Sirkus er en tverrfaglig kunstform og eleven vil gjennom sirkustreningen møte og forholde seg til flere ulike kunstformer. Det er et mål å utvikle elevens forståelse for bredden i sirkusfaget, gjennom bruk av virkemidler som improvisasjon, klovn, mime, manusarbeid, musikk/lydredigering etc.

I kunstarter som krever et publikum, må man også trene på å være publikum og det å opptre for et publikum. Dette er en del av det å uttrykke seg innenfor sirkus. I kommunikasjon med publikum vil eleven erfare hvordan sirkus kan berøre andre.

Reflektere og oppleve

Som sirkuselev er det å få oppleve sirkus som uttrykksform en del av opplæringen. Man kan gå på sirkus sammen og også se hverandres oppsetninger og selvfølgelig også se sirkus på film og nett. Slik utvikles kritisk tenkning, eierskap og verbalisering.

Å filme hverandre eller seg selv kan være et verktøy for å reflektere over egen trening og innsats og bidra til utvikling. Man kan gjerne vise frem work in progress til hverandre og øve på å gi tilbakemeldinger til hverandre.

Det er vanlig med et lokalt sirkusspråk, det er derfor viktig innenfor den lokale undervisningskonteksten å utvikle felles forståelse og felles referanser for samtale rundt sirkusfaget. Å samtale om sirkus bidrar til å utvikle elevenes forståelse for sirkus og deres faglige utvikling. Å reflektere innebærer å analysere, tolke og vurdere egne og andres sirkusuttrykk.

3.7.6. Arbeidsform og organisering

Arbeidsformer handler om undervisningens hvordan, hvilke metoder og læringsaktiviteter som blir brukt.

Sirkusundervisningen bør bestå av praktisk og utviklende arbeid, der utforskning, utprøving, trening, repetisjon, og kreativt skapende arbeid står sentralt.

Undervisningen kan være lærerstyrt, og bør inneholde egentrening med veiledning. Arbeide med gruppeutvikling er viktig, der det sosiale skaper trygghet og gir et godt grunnlag for læring, der deling av kunnskap står sentralt. Det forventes at elevene trener styrke og fleksibilitet, også utenom undervisningen.

Læreren er veiviseren inn sirkusfaget og underviser ofte i mange ulike disipliner. Sirkuslæreren vil bruke ulike metoder for innlæring av kunnskap og ferdigheter. Eksempler kan være demonstrasjon av øvelser, instruksjonsvideoer eller gjennom plansjer og tegninger.

Organisering

Undervisningen bør ha gjenkjennelig struktur med oppvarming/sirkuslek, uttøying, sirkusteknisk trening, utvikling av sirkusnummer, og konstruktiv tilbakemelding. Undervisningen foregår gjerne i grupper.

Undervisningsåret blir delt i faser med fokus på utvikling av gruppen og trening av sirkusferdigheter/teknikk, en produksjonsfase, og avvikling av forestillinger. Ulike tema, emner, tradisjoner, disipliner m.m. skaper variasjon og progresjon i undervisningen gjennom året.

Gruppene kan være aldersinndelte, men elevene kan også plasseres i grupper etter nivå, motivasjon og disiplin. Flere sirkusdisipliner er vanskelige for å ikke si umulige å trene hjemme. Kulturskolen bør derfor legge til rette for at elever (spesielt i

fordypningsprogrammet) har tilgang til utvidet individuell trening med tilsyn av lærer eller andre voksne. I bredde og kjerneprogram trener elevene en gang i uken, eller så mye den enkelte kulturskole kan legge til rette for.

Gruppestørrelsen bør justeres i forhold til undervisningslokalet, mengden av utstyr, elevenes forutsetninger, og alder. Elever i bredde- og kjerneprogram kan trene i større grupper (10-14 elever/to lærere). Fordypningselever kan gjerne trene i mindre grupper, da disse krever mer ressurser til utvikling gjennom individuell veiledning og oppfølging.

Sirkusforestillingen

En sirkusforestilling kan ha ulike format, fra enkeltstående solonummer og små opptredener, til helhetlige produksjoner med en underliggende fortelling, roller, kostymer, rekvisitter, lyd og lys m.m.

Sirkus er en kunstart som skal uttrykkes og deles. Derfor er det å skape små og større visninger og forestillinger et mål for sirkusfaget i kulturskolen. Å skape innenfor sirkus kan være å utvikle triks, mønster og koreografier. Her blir elevene trent i evnen til å kunne se mulighetene i ulike objekter og bevegelsesmønstre for å kunne utvikle egen sirkusteknikk og uttrykk. Eleven skal kunne være med på den kunstneriske prosessen med å skape en forestilling.

Læreren bør også ha tidsressurser til administrasjon, vedlikehold av utstyr, rigging av undervisningsrom, utarbeiding av forestilling, og avvikling av forestillinger.

Skoleåret kan organiseres slik at elevene medvirker i produksjonen av forestillingen; fra ide til forestilling. Kreativt arbeid med ulike sirkusdisipliner, tema og scenario, skaper rammene for forestillingen. Regi, koreografi, scenografi, kostymer, dans, teater, musikk, lyd og lys bidrar til å skape helheten. Gjennom en slik prosess vil sirkuselevne få et eierforhold til forestillingen. Fordypningselever bør få ta del i praktiske oppgaver i gjennomføringen av prosessen.

Kunstnerisk utvikling og pedagogisk arbeid i sirkusgruppen er krevende. I organisering- og avvikling av sirkusundervisningen anbefales tolærersystemet, for å styrke hverandres kompetanse og av sikkerhetsmessige årsaker.

Samarbeid med eksterne aktører

Eksterne samarbeidsaktører kan være fra det frivillige kulturliv; for eksempel ulike ungdomsmiljø som utøver parkour, turn, kampsport, dans, musikk, samarbeid med grunnskolen, Sirkunst - Norsk sirkusnettverk og Den kulturelle skolesekken.

3.7.7. Vurdering for læring

Vurdering er en viktig del av læringsarbeidet. Alle elever har behov for å bli sett og få konkrete tilbakemeldinger som støtter progresjon og utvikling. Hensikten med vurdering for læring er at den skal være individtilpasset og støtte opp om elevens personlige og faglige utvikling. Mye av vurderingsarbeidet foregår uformelt i den daglige undervisningssituasjonen i samtale mellom lærer og elev. I sirkus kan vurdering for læring foregå i gruppe eller individuelt. Vurdering for læring er viktig, men samtidig ressurskrevende, noe det bør tas hensyn til når midler skal fordeles. Det er også viktig å utvikle gode formelle vurderingsrutiner og informere både elever og foreldre/foresatte om gruppas- og enkeltelevens læring og utvikling.

Elevenes forutsetninger for å lære kan styrkes dersom de

- forstår hva de skal lære og hva som er forventet av dem
- får tilbakemeldinger som forteller dem om kvaliteten på arbeidet eller prestasjonen
- får råd om hvordan de kan forbedre seg
- er involvert i eget læringsarbeid ved blant annet å vurdere eget arbeid og egen utvikling

(udir.no, 2014)

Følgende vurderingsformer bør integreres i opplæringa. Den enkelte kulturskole avgjør hvordan og i hvilket omfang:

Læringsmålene er kriterier man kan benytte for å vurdere elevenes utvikling.

Læringsmålene kan også hjelpe elevene til å forstå hva de skal lære og hva som forventes av dem.

Dialog om faglig kvalitet. Læreren bør legge til rette for å opprettholde en kontinuerlig dialog med elevene om hva som kjennetegner faglig kvalitet og hvordan man oppnår denne.

Læringsstøttende respons er en nødvendighet for å utvikle elevenes ferdigheter i sirkusfaget og betegnes som formativ vurdering. En slik undervisningsvurdering vil gi eleven en direkte pekepinn på hva hen bør arbeide videre med. I undervisningssituasjonen kan elevene oppleve å få respons på ulike måter: positive kommentarer, applaus, oppmuntrende tilrop eller en mer direkte en-til-en respons som noen ulike eksempler.

Eleven vurderer seg selv og andre. Elevene kan gi hverandre tilbakemeldinger på fremføringer og work in progress. Slik øver de å aktivt se og tolke sirkuskunstens uttrykk, samt det å sette ord på dette. Læreren må legge til rette for slike reflekterende samtaler og samtidig legge frem visse kjøreregler for slike tilbakemeldinger.

Egenvurdering er noe som bør praktiseres fra starten. Læreren skal sette eleven i stand til å vurdere kvaliteten på eget uttrykk og ta stilling til egen innsats og utvikling. Det er en del av en god læreprosess og vite hva man kan og hva man strever med. Treningsdagbok eller en oversikt over disipliner, triks og ferdigheter man har oppnådd, kan øke elevens bevissthet rundt egen læring og utvikling.

Gruppevurdering kan også være aktuelt i de sammenhenger der gruppen skal vurdere kvaliteten på gruppens uttrykk og ta stilling til gruppens innsats og utvikling.

Milepælmarkering kan være god for enkelte elever. En slik markering kan være for å feire at man har oppnådd et lenge ønsket mål. For lærerne vil en slik markering kunne gi enkelte elevgrupper en felles vurderingsplattform og slik være et godt utgangspunkt for refleksjon rundt læringsmål.

Utviklingssamtaler er noe alle elever og foresatte skal få tilbud om. Utviklingssamtaler som er tilpasset alder og nivå mellom elev, lærer og foreldre/foresatte, har en naturlig plass i Kjerneprogrammet og Fordypningsprogrammet. Her utveksles informasjon, og en kan ta opp temaer som utvikling, trening, faglige utfordringer, innsats, resultater, trivsel og ambisjoner.

3.7.8. Lokaler og utstyr

Det fysiske øvingslokalet og sceneforholdene må tilrettelegges for sirkusfagets behov og egenart. Dette innebærer blant annet:

- Treningssalen bør ha god størrelse. Takhøyden er ønskelig minst 5 meter og gode lysforhold og ventilasjon er viktig. Det bør også finnes pauseplass og garderobe med tilgjengelig dusj for elevene.
- Golvet bør ha en overflate som er egnet til fysisk arbeid, for eksempel dansematte eller egnet tregolv.
- For undervisning i luftakrobatikk må man ha godkjente takfester, man må også ha godkjente gulvfester for montering av frittstående line og påle.
- Ribbevegg og speilvegg er ønskelig.
- Egnet lagerrom for oppbevaring av sirkusutstyr, kostymer og rekvisita.
- Lærerne bør ha egen garderobe, og også ha tilgang til kontor/arbeidsrom og treningssal for forberedelse av undervisning.

Sikkerhet

Noen sirkusdisipliner er forbundet med stor personlig risiko. Dette gjelder for eksempel ildsjonglering, fakir, luftakrobatikk og visse typer akrobatikk. Det er derfor svært viktig at man har et gjennomtenkt regelverk og system for sikkerhetsrutiner. Ved trening av luftakrobatikk må kulturskolen og lærere skaffe seg tilstrekkelig kunnskap om korrekt prosedyre for rigging. Man skal alltid undersøke at riggepunktene er godkjente og vedlikeholdt. Man må samtidig sørge for at man benytter sertifisert utstyr som trapeser, tissu, karabiner, sling og annet nødvendig utstyr. Sirkuslærere bør gjennomføre regelmessige sikkerhetskurs i bruk av trampett, trampoline, personrigging og sikring.

Rigging av luftakrobatisk utstyr gjøres *utelukkende* av de som har fått opplæring i slikt arbeid. Når det gjelder luftakrobatikk, ildsjonglering eller risikofylt akrobatikk er

det viktig at man presiserer overfor sirkuselevne at dette ikke er noe de skal lære bort videre til venner og bekjente.

Læreren eller en ansvarlig voksen skal alltid være tilstede ved trening av luftakrobatikk, trampett/trampoline og ild.

Visningsarenaer

Visningsarenaer for sirkus er svært viktig og alle elever, uansett nivå eller alder, bør hvert skoleår framføre sirkus for et publikum. Arenaene kan være alt fra små visninger i skolens lokaler eller uterom, til store oppsetninger i kulturhus, teater, samfunnshus eller idrettshaller.

Større produksjoner krever at man får tilgang til disse lokalene for rigging og øving forut for forestillingen.

Utstyr

Det er viktig at undervisningen tilrettelegges med relevant utstyr.

- Disiplinspesifikt utstyr - eksempler:

Sjongleringsutstyr: Slør, baller, kjepler, ringer, diabolo, poi, flowers sticks, tallerken, rokkering, vimpel, sigarbokser, hatter.

Balanseutstyr: Stram line, slakk line, stylder, rola bola, håndstående-stativ, enhjulssykkkel, balanseball, stol.

Luftakrobatikk: Tau, tissu, trapes, sling, ring, straps og cloud swing.

Akrobatikkutstyr: Langmatte, småmatter, små og store landingsmatter, trampett, myk bukk, kasse, trampoline, airtrack.

- Førstehjelpsutstyr som er tilpasset sirkustreningens behov.
- Avspillingsutstyr for musikk som er lett tilgjengelig og tilpasset rommets størrelse for å sikre god lyd kvalitet.
- Tilgjengelig datautstyr og programvare for lyd-, bilde- og filmredigering.

- Sirkusbibliotek med bøker, bilder og film (fysisk og/eller digitale).
- Virkemidler som lysdesign, scenografi, kostymer, rekvisitter og sminke er sentrale elementer i sirkusproduksjon og vil øke den faglige kvaliteten og bidra til å styrke sirkus som en tverrfaglig kunstform.